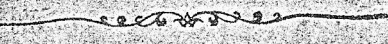

אל לכו על אשר ה' לא נתן לו זרע, ולא חננו בפרי בטן, ובאחרית ימיו הלח-
למרת רוח אהביו ומיודעיו הרבים מכבדי שמו — במחלה אנושה, וישא ויטכול מכאב-
קשים. זה האיש הגדול תהלת ישראל רבינו מתתיהו שטרמשון גוע וימת אור ליום כ-
מבט בשנת תרמ"ו, בהיותו בן ששים ושמונה שנה. ויהי במותו ויפדו עליו ב-
עירו וינחל כבוד גדול במותו מכל יושבי העיר, ויבאו רבנים גדולים למפוד לו, ויקברוהו
במעלה קברי בני ווילנא, הנצב"ה. —

ומי יתן וזיה את לב ש"ב בן אחיו ה"ר יוסף ז"ל, הורש הראשי החה"ש ר' ה-
שמראשון נ"י, לקיים דברו המת הנכבד בדבר חרושו הרבים הנמצאים בכתובים —
שלכל בהם חיי רוח רודנו המנוח וישם כל מעיניו בסו — להרפסם ולוכות את הרבים,
וזכות הרבים תלוי בו, כי אך בו במח לכו וישלך יהבו עליו.

דוד ראדנער.

עדת ישראל בבאריסאוו.

(מצבה החומרי והרוחני).

אחר כי עירנו נודעת בעולם ע"י מלחמת "נאפאלעאן" אשר פה מצא קבר חילו
הרב והעצום, בשנת 1812, וגם ע"י מסחרה הרב שהיה בה לפניו, ע"כ מצאתי
לנחוץ להעמידה בין יתר סדר-הקהלות שיבאו בהכנה"ג.

מספר יושבי עירנו הוא כעת לפי דורש-ירשימות, כחמשה עשר אלף איש,
ודוכם ככולם חיים ומתפרנסים זה מזה, ודבר אין להם בעיני מסחר וקנין עם ערים
אחרות במרחק איוה פרסאות, מלבד מתי מספר היוצאים מן הכלל אשר במה נחשב הוא,
וכמובן. אין הבור מתמלא מחוליתו ואין הקומץ משביע את הארי, אשר ע"כ נשמע
לפעמים לא רחוקות קול ענות הלוושה מאלה המתאוננים מרה על צוק העתים ועל מצב
המסחר כי ברע הוא. ואמנם בשכבר הימים, מרט סוללה מסלתי-הברזל העולה
מברעס-מאמקווה, היו ימים טובים לסוחרי עירנו, היו ימים אשר גבר סתרה חילום
ע"י שטף מימי נהר ה"ביראווע" המשרך דרכו עירנו העומדת על אמה-הדרך העולה
לעבר גבול חו"ל, כי כנעני-ארץ נהרו אליה מכל עברים מקרוב ומרחוק לערוב מערכה
ויעשוה לעיר-מרכוית, ואניות תרן וקיסור הנושאים כל מיני תבואה ומלח, שמו ועכו
דרך עירנו, ורב טוב ואשר הביאו כנפיהם, וכרכ למרכלתה בחוץ כן גדל המ"ם
בעיר, כי להגלי הסוחרים הגדולים אשר בארץ המה, מצאו גם אחינו הקטנים הית ידם,
ומפרי סחרם שבעו גם שכירי יום ונושאי-סבל לחמם, אכן מעת אשר מסלת הברזל
ברעס-מאמקאווסקי" פלטה לה דרכה נהפך אצלנו הקערה על פיה, הימים הטובים
החם חלפו עברו וישאירו אתיהם רק זכרונות נעימים בלב הוקנים אשר בעת צרם יחלמו
את ימי הרפם, ימי עשרם ואשרם ועתי-ההוב, ותחת הימים המאשרים ההמה באו ימים
אשר אין לעירנו הפץ בהם; סחר התבואה שהיה רוח החיה באופניה פנה והלך לו,
סחר האניות לית מאן דכר שמיה, והגהר כמו יתרב ויבש. הסוחרים הגדולים שנו דרכי

מחרים כי ישלחו תבואתם רק ע"י מסלת-הברזל העושה את דרכה בסופה ומערה מחור מחור
 לעירנו ואליה לא יקרבו, ועזה תחת שפעת אניותיה קרחה, ואנו ואבלו ורכליה ומלחיה,
 דרכיה אבלות, חופיה שוממים, נשמו אוצרות נהרסו ממגורות ושאיה יבת שערי
 האמבראות שהיו מפיקים מן אל זן כל מיני תבואה, כי הביש דגן, משוש המסחר שבת
 היא מר לה, לכן יביטו רבים ימין והנהר-שמון, לשמאל והנהר-מפח נפש, כל מעיני
 הפרנסה דללו וחרבו ואנשים למאות ילכו כשל באפס עבודה, כי אם אין מסחר, ידים
 ומקניות למה? ובין כה נתרבו העניים מיום ליום ולא ידעו נתיב החיים. הסוחרים נהרסו
 במעמדם, וגם יתר הפליטה נמקו וילכו חסם ויהיו כמסוס נוסס אחרי כי המסחר בכלל
 הוא כעין שרשרת ארוכה ואם ניתק החבל אצל האחד, או ירד לארץ גם אצל השני, כי
 כלם ערבים זה בזה אחווים ודבוקים בקשר אמיץ, ובנפול האחד יפלו ע"י אחרים המרים
 למשמעתו והעומדים תחת מחסוהו, וכן רואים אנו עליונים למטה, ותחתונים בדיוטא
 ותחתונה.

אכן עצה וגבורה ביום המסחר, איש איש מצא לו תוצאות לחיים, תקוה חדשה
 נדחה להם והנה בין לילה הציצו כעשב השרה הנויות, אין בית אשר אין שמה חנות או
 בית-מרוח, וכמובן נברו ההתחרות והקנאה ביניהם ויעלו עד למעלת ראש, כי בתי
 המסחר מלאים מחזרות מפה לפה, וכל רוח הפדיון אין בקרבם ואין קונה למחזרתם, ויגיעו
 המוכרים בדי ריק ותחזיקו שבעה הנונים בקונה אחד וכלם ימשכו אותו לחנותם, וכל אחד
 מהללל במחזרתו, והקונה לעסת שבא כן הוא שב... והנה בעוד אשר אנו מצטערים
 על הראשונים הנה יבאו אחרים עוד למאות הסאה ולהוסיף עליהם, חדשות לבקרים
 תצמחנה חנויות חדשות ככמהין ופטריות אשר בעליהן יתאמצו ג"כ בכל כחם למשוך
 עושים אליהם, ובין כה יוודו את השער עוד יותר ויווילו את מקחי הסחורת אשר גם
 בלא זה ירד כבר עד הדיוטא התחתונה, ואת נחלת חנונו עירנו ומנת חלקם בחיים! —
 ואם בארזים אשר כבר שרש בארץ גועס נפלה שלהבת, מה יעשו אפוא אוזבי קר,
 אלה בעליהם-מלאכות שבקרבנו וחיים סך-הרוח אשר גם בלא זה בנם היו עומדים? ואמנם
 הם לקחו חלק בראש בצרת הכלל, כי הנם מובלים חרפת-רעב, וחסר לחם בן משק
 ביתם כי אין מלאכה להשתכר, וכל היום הולכים המה באפס מעשה, הולכים אל דרום
 מחבוק ידים וסובבים אל צפון בלי עבודה, ואם אין מלאכה, קמח מנין? ובין כה נשמע מכנף
 עורנו קול ענת חלושה, כי אנשים לאין ספורות יגיעו מרעב אם אך לא יחישו לעזרתם,
 ופצב האנשים האלה מורה ואיום מאד ומי יכילנו!...

גם המורים והמלמדים ישתו את קובעת כוס תרעלת הזמן, כי הם פה רבים יותר על
 המדה הדרושה, וחדשים לבקרים יבאו עוד אחרים המתאמצים להשיג נכול הראשונים, ולכן
 הוול מחור הטרואה וירד אשר כמעט אין כל השכר שוה בנוק העת והמרחק...
 בעסק מסחר הי"ג. ראיתי פה מראה מנועל עד מאד, וצחוק מכאיב לב הוא לראות
 דרך אחרים מסחויקי מרתפי הי"ג. ה' צ. ו. כי בראותם מרחוק איזה
 בפרי הולך וכדו על שכמו, יתנפלו עליו כואבי-ערכות ויחטפו הכלי בחזקת-היד מאתו,
 ומה יבאו לפעמים לא רחוקות לגרופים וקללות נטרצות, יחלו במחלוקת ויסיימו במכות
 ועד שפך דם יגיעו, ושכנינו הנוצרים יעמדו מנגד יביטו בשאמ נפש ובעין-בוז איך עברים
 נצים ויאמרו: אלה מעשיך הטובים ישראל! העבודה, כי לא פעם שמעתי דברי בלע על כל
 אחינו בגלל זה כי, יסכרו את כבודם ואת עמם גם יחד בעד נוד ערשים' ובין כה מתחלל שם
 ישראל ע"י וראוי להתרחק מן כבוד כזה; ע"ד העסקים האחרונים אומר בכלל במלה
 אחת על רוח חרישית מרחפת כל העסקים השונים. ועננה נוראה הרת עצבון רובצת עפ"ג
 כל העיר כלה, אשר תלך מטה משנה לשנה עד כי באמת נוכל לאמר כי מהעשרה קבים

עניות שירדו לעולם השעה נמלה עירנו ואחת כל העולם כלו — ה' ירחם!

אמנם מבלי הכמ על הלחץ וז הדחק עלה מספר תושבי עירנו מעלה מעלה מתקופה לתקופה ע"י החרשים מקרוב יבאו להשחקע פה בחשבם, אם ישנו את סקסנו ישנו מולם". הרחובות ירחיבו נבולם, ובענף עץ-חיים אחד יאחונו שבעה אנשים, ולמסכת נרה ירוצו עשרה כחץ מקשת ומלחמת-הקיום תכבר עוד יותר. בתי תפלות ספרד המז אחד עשר כלם חרשים יפים בכל מיני פאר ויופי, ושני בתי תפלות אשכנז, בית רחם אחד המוחן בכח הקיטור ושנים בכח המים זה לעמת זה. מרכבות הקיטור ירעשו בקול ערב ובקר. בתי ספר ופרדגוניה שנים הם פתוחים לכל דורש בלי הברל דת ולאום. רכנינו שנים הם, האחד הוא בעל מדות ומוג טוב צנא מלא ספרי, ע"פ יבאו כל הלכות איה כל דו"ד ובכל נפשו אוהב הוא לשקוד על תקנות בני עירנו, השני לא יעשה מאיזה למובת הכלל כי הוא מהחסידיים ולא מאנשי-מעשה והרסן בירו לנהל את העיר לכל אשר יהיה אתו הרוח. — שני נהרות גדולות ישתרעו משתי פאות עירנו הנובעים מים חיים, אחד יפנה ממערה קרמה, והשני יגיה מימיו מצפונה נגבה. בתי עירנו ממבואה בנוים בצד ימין מול רכסים נכוחים ובצדדים המזרחיים זכר קדמוניות אשר זכר מפעולותיהם סמר שערתינו, יען כי שם היה מהלך הצרפתים אשר מצא להם שמה קבר, בברחם ספני הרוסים, ע"י הקיר הגדול ששרר או בעולם לפי רבות הזקנים. האגדה הספר, כי שם תחת אחד-ההרים המטינו הצרפתים את כספם וזהבם שהביאו אתם, ואמנם לפרקים ימצאו שמה עד היום האכרים והחופרים דרכמוני זהב ממשלת צרפת, כברת ארץ לתוך העיר צפונה ישתרעו שלשה גשרים גדולים וחוקים מאד. העיר תתחלק לשתי עשרה מפלגות (קווארמאלען). בתי חומה ימצאון בה מעט מוער אך היא בנויה בסדר ומשמר נכון. החגיות העמורה בתוך העיר בסדרים נכונים, גם נוצרים לא מעט יש בתוכנו אך בכלל חיים אחינו פה בשלום ובשלוה אתם ולא ישמעו שום חרפה וקלסה מפיהם, ובה ברוכים יהיו פקירי הרשות אשר בעירנו כי יתנהלו עם אחינו בצדק, ויושר כאשר עם הנוצרים באין נגרע דבר.

ועתה אטיף מעט עד החברות והאגודות אשר בקרבנו :

חברת גמ"ח.

אין לך עיר בישראל אשר אין בה חברות לעשרות, ואין לך בית בכל עיר אשר לא יוציאו מאתה אגודות אחדות מרי שבוע לתועלת האגודות, אמנם ישראל רחמנים הם, לא ירכו שאלה, יתנו ויחורו ויתנו, אם אך בשם איוה חברה יבאו אליהם, גם בעירנו ישנן חברות רבות, וכברוב ערי ישראל תתנהגנה בכבודות בלי משמר וסדר נכון. כן גם חברת גמ"ח לא תחסר אצלנו, אך היגמלו חסד עם עניים מרודים? הילוו להם בשעת דחקם לחלצם מן המצר? שאלה היא ותהי לשאלה, כי מאין יוקח כסף המן הגרן או מן היקב? אם לראבון לבני רק שם גמ"ח יקרא על החברה הזאת, באשר אצל הגבאי ר' משה מארגענשטערן ימצא חדר מלא ספרים מפה לפה, ובגדים אשר בלו מוקן ונשתחו מרוב ימים, ובכן יהנו מקופת הגמ"ח רק אלה שוכו בגורל לפני רבות בשנים ללות כסף מגמ"ח, ועניים חרשים מקרוב יבאו לא יזכו להנות, באשר אין כסף להחברה, לדעת ראו לשום לב לתקן תקנות מועילות להחברה, למכור החפצים אשר אין ברעת בעליהם לפרוחם, באשר החפצים יאכרו בענין רע, החברה תפסיד ולבעליהם אין שכר, ולכך

קורים חרשים מוצא לכסף וכדומה, והיה אם שמוע ישמעו העומדים בראש החברה הזאת קולו והיה זה שכרו.

בית החולים. או ההקדש.

עתה נשים עין על חברת בק"ח העוובה ושוממה, הבית הזה נוסד ע"י הרבנית שאצק ויהי הלך וגדול, המיר שרר בו נקיות וטהרה, חדרים מרוחים להחולים, מוין לכלכלה עצהו"מ, רופאים בקרוהו יום יום, וגבאי מיוחד נמנה ע"י אשר יחתום על הריצעפמ מען אשר יתנו בבית המרקחת (אפאמהקעקע) סמירפואות חנם אין כסף, וכה התנהלה יום רבות, בני האנדה שמו עיניהם להשכיל אל דל ולסעודה חולים על ערש דוי, אמנם ה שנים אחדות אשר מומ התמוטטה החברה הזאת, עמוריה התרופפו, ותלך מדחי אל חי, ומחויקיה הולכים הלך וחסור, גם קירות הבית טמו לנפול, החלונות נוססו מוקן ושכרו לרסיסים, והעוובה רבה בו מרבה להכיל, ובכלל הוא רק כעין מלון-אורחים המוככים במדינה מעיר לעיר ושם יקנו גם בני בלי שם, ואם נמצאים שמה גם איות ילים מסוכנים או אללי למו! אוי ואבוי לאלה האמללים הכאים שמה לקדם פני המות עמל וביגיעה, אחרי כי אין בו כל סדר: לא ערש יצוע ולא ספסל, גם מעט תבן נקי שכב עליו לא ינתן להם, לא מחסה מקור להחיות את נפשותיהם היבשות אף לא מרקם להשיב את נפשם. אי נקיון לשמירת הבריאות ישלמו בו באופן מעורר געל נפש כל מקום עולה צחנה ובאשה, חלאה ורפש. גם רופאים לא יבקר את החולים כבכל ת-החולים. החולים יפרפרו בין החיים והמות ואין מי ידאג לאחריתם, בתרופה ירפאום ולא יסעודם בתעלה ומוה. ואם גם ימצא איהו רופא אשר יבקרם בשעה ולא יום ולא לילה ויכתוב סמים למרפא, קצרה ידם לקנותם יען כי בית-המרקחת יחיד והמיוחד שבעירנו של ה' ס.א. מיכאלאווסקי יעלה מחיר הסמים פי שנים ויותר, ואם יציא העני מביתו את יתר הפליטה לא יספיק לו די קנות הסמים אשר כתב הרופא להחפזו ובין כה ינוע העני החולה בעצר רעה, ואולי גם מרעב, קור וחסר. אי לואת מומל עליכם ראשי עירנו חוב קרוש להשתדל בענין הנכבד הזה, להקים בית-חולים חדש, ולסדרו במשטר נכון כבכל הערים וברכת העניים עליכם תבוא.

בית התלמוד תורה.

שנים רבות התנהג הבית הזה בלא סדר, הבנין מטה לנפול, והמלמדים עם התלמידים יראו לבוא בו מפני המפולת, עד כי לאחרונה זה לפני חמש שנה התעוררו שני נכבדי קרת ה' יוסף ואבלודאווסקי, וה' מיכאל שפירא למצוה הגדולה הזאת הנאדרה גקדש, אספו נדבות פרטיות כחמש מאות רז"כ ויידברו על לב רבים לכתוב ידם בהפנקס שישלם כסף התשלומין מדי שבוע כשבוע (וואכער) העולה עתה כחמשים רז"כ לחדש, ישתדלו ככל עו עד כי הצליח חפצם בידם לחקן בית הת"ת, אשר העיר בקרב רואני ועל נפש, וילבישוהו צורה חדשה, ויבנו בית לתלפיות במרכו העיר המרהיב כל עין וואהו, חדרים ותאים רבים בו, כלם מרווחים ונקיים, והנערים שואפים בו רוח צח וכריא, גם המלמדים הוציאו ישן מפני חרש ועוד תקנות רבות לאין ספורות. ואם אמנם כי עוד נמצאים בו חוחים למכביר בין הששנים שנמטעו שורק, בכ"ו לא נוכל להיות כפוי מובה ולהאשימם ע"י, יען כי לא בידים ריקניות זיכלו לשרש אחריהם. הם עשו מה שהיה

לאל ידם , המתעסקים זרעו לצדקה , ולא במו האשם אם צמחו חוחים , יען כי אין מוצא לכסף , ואין מקור לבער אתריהם כי אין הכור מתמלא מחלואי אחת .

חובבי ציון .

זה איזה שנים אשר נתברנו פה חו"צ ע"י הסופר והמוכר השוע והנדיב ה' י"ם א"ש מפה , אנורתם התנהלה בסדר נכון , איזה פעמים קראו עצרה ויתאספו אספה ויראו לעין כל את חשבון השנתי , אשר גם פרושה לא עלתה לטמיון . פעמים בחדש הלכו העוסקים לאסוף כסף חרשו למען לא יכבד על הנותנים לתת בפעם אחת . הכסף הנקבץ הביאו לדי מנהל האגודה ה' יוא"ש וירשם בספר , וכאשר נקבץ ע"י איזה סכום שלהם לאיזה מרכז , פעמים אחרות התאספו ראשי האגודה לשכס עצה כמה לחזק חברתם לבל המוט ועוד כאלה . כ"כ קבעו "בית-ועד לחו"צ" בבית החבר ר' מ"ש ומדי שנת בשבת התאספו שמה האנשים אשר לבס לציון והחפצים בישוב ארץ אבותינו ויתבשרו שמה משלום אחינו עובדי אדמת הקדש . ומשוב המפעל וגדולתו בכל משכנות יעקב ככל הגודע למנהל-האגודה ע"י מכתבים פרטים , כן הקשיבו שם אמרות מהורות מפי חברים יודעי תושיה ע"ה יא"י מעניני דיומא , כן השתדלו בדבר מכירת התמונות של השר ר' משה מונטיפיורי אשר פרים הוקדש ליא"י , וגם חפצם הצליח בידם למכרם במספר לא מעט ועוד כאלה דברים טובים ומועילים . אמנם זה כשנה אשר נתפרדה החבילה למורת-ריותנו ולדאכון לב כל אוהל עמו ע"י מתחריו ריב אחרים , גם אחרי אשר היסדה עוד הפעם ע"י המגיד מקאמעניץ זה כחצי שנה לא האריכה ימים , וחיש גו נהרסה בפעם שנית אשר לא הוסיפה עוד קים עד היום הוה , ואין מתעורר להקימה על מעמדה .

בית ספר למלאכה וחרשת המעשה .

בזכות גשים צדקניות יצאו אבותינו מעבודת לחירות , ובזכות הנשים העדינות וישובי עירנו ינצלו בני עניי עירנו מחסר וכפן לימים יבאו , וכיחוד בזכות העדינה אסתר ריינע זאבלודאווסקי , וה' ועלדע ברודנא . אשר ע"י השתדלותם הגדולה נפתח פה ב"ים למלאכה אשר בו נאספו כעשרים ילדים מילדי עירנו שכבר נזכרו לדעת כי אינם מוכשרים ללמודיות , ולמען לא יהיו ברבות הימים למשא על הכלל מצאו לנכון לחנך יתיהם למלאכה נקיה וקלה הלא היא מלאכת חרשת-ברזל ויימנו ע"ז בעל מלאכה מומחה אשר יוכל לעשותם לאנשים שיש לאל ידם למצוא פרנסתם בריוח לעת אשר יביאו בעול צוארם , ולאנמנים משכילים , וכבר הראו מעשה יתיהם להתפאר . גם "משגיח" המנצח על המלאכה מט ע"ז לפקוח בעין פקוחה ובהשגחה נמרצה על כל הרברים השייכים לזה . ולכו בכחם וה ויעשו חל בקרב ישראל .

חברה קדישא .

מלפנים היתה החברה הזאת רבת התועלת , כי העומדים בראשה היו גבאים נכבדים , כל גדולי העיר עסקו בה ויגמלו באמת חסד עם המתים , כמה עניים בני ארץ אחרת כאשר שבקו חיים לכל חי אז נמלו בני החברה החסד האחרון עם המת , וישלחו לדרך

במנהג ישראל. — אולם זה רבות בשנים אשר נתקלקלו דרכי החברה הזאת, הנכבדים לא ישימו לב לה, ורק מקצה העם יעמדו בראשה ומוה לחמם נמצא. הם תבול יחבלי האלמנה ויתום את שארית הפליטה שהשאיר אחריו המת, והיתומים ימלטו בעור שניהם. היא מכניסה הרבה ומוציאה קמעה, לית דין ולית חשבון עמה כי חשך סתרה וערפל התלתה, ואם ירהיב איש עוז בנפשי לאמר: באו חשבון! או ירוקו בפניו ויחשבוהו לאפיקורוס. מדי שנה בשנה יתאספו כלם יחדו לאכול ולשתות. מרם אחיהם אשר גולו יתום ואלמנה, יכרו כרה גדולה ומשתה שמנים מבשר ויין ויעשו מעודה כמעודה שלמה בשעתו וכמובן ויציאו ע"ז כסף לא מעט. ומשתה כאלה יכנו בשם „מעודת-של-מצוה“ ואמרם כי ע"י המעודה הזאת יתוספו רבים לחברתם והחברה לא תמוט עד יבולע המות יצא. האם לא צחוק מכאיב לב הוא לראות כי חברה כזאת שנוסדה בכל עיר ועיר התנהגו בסדרים כאלה. ומה טוב היה כי ישכרו בני החברה איזה אנשים אשר יקבלו פרס שבוע מאת עדתנו ואשר החובה תהיה עליהם להתעסק עם המתים וכו', כ"כ לבלו הכביד אכפם על איש כי ירים תרומה להחברה כפי שיעריכו הם, רק לפי נדבת רוחו, לפי שידו משנת. ומהכנסות החברה יחלקו בכל שבוע צדקה לעניים ועוד כאלה ואו ברכום טובים! ⁽¹⁾

הכנסת אורחים.

מבלי להרבות במלים אמר: כי אם לא יחישו עשירי עירנו להקים את החברה הזאת מעומת עפר כי אז תאבד ותפול חלילה; בדבריו אדות החברה הזאת יתחמץ לבי בקרבי אמר: איך לא חכמה כלמה לב בני עירנו לראות כי בכל עיר, אף הקטנה שבקטנות, הכנסת אורחים ורק עירנו לבר תצא מן הכלל.

מעות חמים.

מרם בא הרב ר"ם מעשיל צירקעל הגה התנהג הרבר הוה בלא סדר. קורם חג גמסח עמדו על המגזן כל בע"ב עירנו ויעריכו את כל אחד כמה כסף יתן על מעות-חמים, כל אשר יצא מפי המעריכים כן היה, בכ"ז אספו לנומא כשלוש מאות רז"כ והאם קמץ ויה יוכל להשביע את הארי, את כל העניים אשר אין ידם משנת לאפות מצות ולהכין עמם לצרכי החג, בין כה נהפך ששונם לאכל; אמנם בבוא הרב הזה לעירנו ובראותו לא מובה ההנהגה הזאת, דבר על לב נדיבי עירנו והם הליו אלפים רז"כ לקופת קהל וביתוד ה' משה אייוענשטאדט, לקנות בערם קמח פסח ולמכור להערה במחיר הקצוב, ובעד דמי הריות ינתן קמח חנם אין כסף לאלה שקצרה ידם לשלם, ולהעניים היתה ערה ושמחה!

קהל רפאים.

מרם בוא הרב לפה היה בו הפרוץ מרובה על העומד והיה למשלח שור ולפריצי-חיות, מן חזירי יער והולכי עד ארבע מיילו בו ארוכות וקצרות, ואין נודר נדר ועומר בפרץ לבלו יגיו את עצמות המתים, וכבא הרב לפה ובראותו את האי-סדרים השולטים בו ממשלה ידתי מוגבלת התאור עז וישתדל כי יתקנו המעוות, והרבה דרושים דרש בבהמ"ד ע"ד ות,

⁽¹⁾ על הכניס לקום נגד הכנסה הזאת, כי כן מצוים הם מאת הקה"ס סופר בתזומיו שכ"ט, ליו"ד. המ"ל

ויעורר את נדיביו עירנו בהראותו אותם לרעת כי לא תהיה תפארתם על דרכם זה, עד
 כי לאחרונה הצליח חפצו בידו למנוע את החסרון מעירנו. ולו נאווה תהלה!
 ועתה הנני להעיר עוד דברים אחדים, והוא: כי ישתדלו נא גם בשנה
 זו להראות אות לטובה לאנשי הצבא מאחבי החונים פה, להכין בעבורם סאכלים
 כשרים, כאשר עשו בשנה העברה. כי ושימו לבם להטיב מצב הרב אב"ד דפה, ולבקש
 מקור אחר לפרנסתו ולשכירותיו ולא מביית-המרחץ אשר הכנסותיו מעטות המה יען כי הוא
 מלא חורין וסדקין ואשר ע"כ אין בא בתוכו, ולחקן הסקוה המזיק לאנשים ובפרט לנשים
 העדינות ואשר ממנה תוצאות לפגעים רעים ונגעים שונים. לשים משמר נכון בבתי התפלות
 לכל ישמע בהם קול פרץ וצוחה בהתאסף העם לשפוך שיה לעושה שלום במרומיו כמו
 שהיה עד כה, ולהראות כפעם בפעם חשבון ההכנסות והתוצאות בפרוטרות למען לא
 יחשדום בדבר שאין בהם כי מועלים הנבאים בקדש. עוד יש בקרבנו המון חכרות ואגודות
 רבות שלא אוכל לתארן כמו שהן כי תקצר הגליון מהכילן, והנני להזכירן בהעברה בעלמא
 ומשפמי לא אוכל להת עליהן, והם: נמילות חסד של אמת, "צדקה גדולה", "לחם-אביונים"
 "בקור-חולים", "חונן-דלים", "חברה תהלים", "חברה ש"ם", "חברה חיי אדם", "חברה עין יעקב"
 ועוד יבוא יום ואמין גם עליהם. בכלל רוחים אחינו פה רק אחרי בצע כסף, אלה מזה
 יעמלו למצוא להרבות הרבות, לקחת נשך אשר ישוך את רעהו עד נפש, ולא יירא מפחד
 רעה, ואלה מזה, דורפים אחר הכבוד המדומה וסדקקים ע"ז כחוש השערה, ואם אמנם
 כי לא אלמנה עירנו גם ממתי מעט הולכי קדימה, אשר ושימו לבם להדברים הנחוצים
 הדרושים תקון, אך קולם לא ישמע בתוך העדה ורעותיהם ישא רוח. — תקותי חוקר
 כי מביני-מדע מיושבי עירנו, אשר עיניהם פקוחות, לא ימצאו כי עון אשר חמאת
 בגלותי מפתים מכל הנעשה בעירנו, אך יענו ויאמרו: "צדקת"! —
 ואתה אדוני המו"ל! יוחקו נא דברי בספרך, אולי ייטיבו אנשי עירנו מעלליהם
 בשמעם דרפתם בשער בת רבים, ויחשב לך לצדקה!

יהודה ליב בן ישראל ליפקינד

קהלת ישראל בסנימפער אפאל.

מספר כ"י. בעירנו הוא שלשים אלף נפש (כן ירבו) מתחלקים לשלש כתות
 מתנגדים, חסידים, זקרימצאקים, ויש להם תשעה בתי תפלה (מלבד מגינים) ומהם
 שבעה בתי תפלה להתנגדים ואחד להחסידים ואחד להקרימצאקים, ובית הכנסת
 לנאורים" וכלם אחוות הקהלה המה, בנוים לתלפיות וכלולים ביפים ובהדרם, אין כאן
 לא מחלוקת ולא בעלי חמישי ולא בעלי ששי ולא בעלי משפיר אבל יש כאן כתי חסד,
 ובעלי מעשים טובים.

בתי התלמוד תורה.

בשנת תרכ"ז 1866 נוסד בעירנו ע"י הגביר הנכבד ה' ליב, א. באלאמינסק
 בית התלמוד תורה בעד בני "אנשי חיל" הנקרא בשם ת"ת של אנשי חיל אך משמר המלטרם
 היה פרוע, והנערים ההלטרדים היו ריקים בלי תורה וכלי השכלה... ואין איש שם